

Warszawa dn. 28.01.2021

Szanowni Państwo
Uczestnicy Seminarium
Susza – wyzwania i perspektywy

Susza jest jednym z najbardziej dotkliwych dla społeczeństwa, gospodarki oraz środowiska zagrożeń naturalnych. Jej geneza oraz przebieg zależą od wielu czynników zarówno naturalnych jak i będących wynikiem presji człowieka. W przeciwieństwie do powodzi, susza rozwija się stopniowo i wykazuje dużą bezwładność czasową, przez co jej symptomy są często bagatelizowane i mylnie postrzegane jako mniejsze zagrożenie dla człowieka w porównaniu z innymi katastrofami naturalnymi. Efekty długotrwałych susz odczuwają wszystkie sektory gospodarki, a w rezultacie całe społeczeństwo. Różne scenariusze zmian klimatu, przewidują większe nasilenie się tego zjawiska na całym świecie oraz prawdopodobnie w Polsce. Za pozytyw należy uznać wzrost świadomości wśród decydentów odnośnie obecnych i prognozowanych zagrożeń suszą, co znalazło odzwierciedlenie w zmianach przepisów prawa dotyczących gospodarki wodnej oraz planów realizacji działań zmierzających do ograniczenia skutków oraz ryzyka występowania susz w Polsce. Niemniej jednak ciągle konieczna merytoryczna debata prowadzona wśród specjalistów, decydentów oraz wszystkich zainteresowanych dotycząca skali zagrożenia, oraz możliwości przewidywania i łagodzenia skutków suszy.

W związku z rangą zarysowanego problemu, Stowarzyszenie Hydrologów Polskich przy współpracy z Wydziałem Inżynierii Środowiska i Geodezji Uniwersytetu Rolniczego im. Hugona Kołłątaja w Krakowie oraz Komisją Hydrologiczną Polskiego Towarzystwa Geograficznego zorganizowało 28.01.2021 roku seminarium pt.: Susza – wyzwania i perspektywy.

Seminarium zawierało dwie części: prezentacje zaproszonych panelistów oraz dyskusję wszystkich uczestników. Seminarium rozpoczęły dwa referaty wprowadzające. Prof. UJ Mirosław Żelazny przedstawił referat „Zasoby wodne Polski – fakty i mity”, w którym poruszył ważną obecnie kwestię metodologii oceny zasobów wodnych. Drugi referat przedstawiła prof. IMGW PIB Tamara Tokarczyk „Susza w świecie zmodyfikowanym przez człowieka – zagrożenie i szanse”, której prezentacja była ważnym głosem w podejściu do oceny suszy opartym na ryzyku. Kolejne prezentacje przedstawiały głos różnych środowisk: uczelnie wyższe reprezentował prof. UŁ Edmund Tomaszewski, który przedstawił „Aktualne problemy w monitoringu i ocenie susz”. Prof. Krzysztof Ostrowski (UR w Krakowie) przedstawił możliwości „Wykorzystania właściwości retencyjnych gleb w walce z suszą”, co z punktu widzenia rolnictwa jest wciąż aktualnym wyzwaniem. Dr Małgorzata Stolarska (WIND-HYDRO) prezentowała dokument planistyczny „Plan przeciwdziałania skutkom suszy – opracowanie i wdrożenie”, który w chwili obecnej jest na poziomie uzgodnień międzyresortowych rozporządzenia. „Ocenę suszy na potrzeby ubezpieczeń – wymagania i problemy” przedstawił Rafał Mańkowski reprezentujący Polską Izbę Ubezpieczeń. Przedstawienie tak różnych podejść do oceny susz dowodzi, że jest to problem aktualny i wciąż wymaga rozwiązania.

Wśród uczestników seminarium znaleźli się przedstawiciele uczelni i instytutów badawczych, jednostek administracji rządowej związanych z gospodarką wodną jak Ministerstwa Infrastruktury oraz Klimatu i Środowiska a także Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, firm konsultingowych oraz studenci. Duże zainteresowanie tym wydarzeniem świadczy o ciągłej potrzebie dyskusji dotyczącej ograniczania ryzyka suszy. Łącznie w seminarium udział wzięło ponad 120 uczestników.

Widocznym efektem seminarium są wnioski jakie zostały sformułowane zarówno przez panelistów oraz uczestników seminarium, które powinny stanowić ważny głos dla wszystkich interesariuszy zajmujących się gospodarką wodną w Polsce.

Kluczowe wnioski sformułowane podczas seminarium:

1. Susza jest jednym z najbardziej dotkliwych zjawisk naturalnych oddziałujących na środowisko, gospodarkę i społeczeństwo. W walce z suszą niezbędne są działania długofalowe i strategiczne, zintegrowane z gospodarowaniem zasobami wodnymi, obejmującym: zaopatrzenie mieszkańców, gospodarkę (w tym przemysł i rolnictwo), ochronę przed powodzią i suszą, hydroenergetykę oraz śródlądowy transport wodny.
2. Suszę należy rozpatrywać w kategorii ryzyka jako funkcję zagrożenia i konsekwencji. Zarządzanie ryzykiem obejmuje zatem ocenę zagrożenia wystąpienia suszy oraz ocenę podatności rozpatrywaną w kategoriach wrażliwości, odporności i strat.
3. W celu przeciwdziałania skutkom suszy niezwykle istotne jest wdrożenie narzędzi służących do monitorowania, modelowania oraz prognozowania z wykorzystaniem nowoczesnych technik pomiarowych naziemnych i zdalnych dla różnych skal czasowych i przestrzennych.
4. W celu rozpoznania i zarządzania suszą konieczne jest podejście interdyscyplinarne na poziomie badawczym oraz instytucjonalnym. Pozwoli to na opracowanie polityki ograniczania ryzyka suszy, która będzie „głosem” wszystkich interesariuszy, wytyczającej główne kierunki działania, które następnie mogą być wdrażanie na szczeblu centralnym, regionalnym i lokalnym.
5. Do gospodarowania zasobami wodnymi konieczne jest przygotowanie dokumentów strategicznych i operacyjnych, określających konkretne działania na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, które powinny mieć silne umocowanie w zarządzaniu państwem. Zatem wszelkie realizowane programy czy plany powinny koncentrować się zdecentralizowanym zarządzaniu zasobami wodnymi w obszarze całej zlewni od źródeł, poprzez sieć rzeczną i systemy melioracyjne aż po odbiornik. To działanie będzie miało dwutorowy charakter, gdyż wpłynie na łagodzenie skutków suszy ale i zmniejszy zagrożenie powodziowe.
6. Retencja wody w zlewni jest podstawowym rozwiązaniem opóźniającym odpływ wody i zwiększającym jej zasoby. Zatem walka z suszą powinna polegać na zagospodarowaniu zasobów wodnych w miejscu ich powstawania, poprzez różne formy retencji z odpowiednią infrastrukturą wodno-melioracyjną, umożliwiającą ich wykorzystanie min. do uzupełniania potrzeb wodnych ekosystemów czy upraw rolnych. Realizowane programy, czy plany, powinny koncentrować się zdecentralizowanym zarządzaniu zasobami wodnymi w obszarze całej zlewni od źródeł, poprzez sieć rzeczną i systemy melioracyjne aż po odbiornik. Takie działanie będzie miało dwutorowy charakter, gdyż wpłynie na łagodzenie skutków suszy, ale i zmniejszy zagrożenie powodziowe.
7. Przygotowanie polskiego rolnictwa na nadchodzące zmiany klimatyczne wymaga zaangażowania obok administracji rządowej i samorządowej również samych rolników,

którzy poprzez odpowiednie zabiegi agrotechniczne mogą ograniczać odpływ powierzchniowy, zwiększać wykorzystanie pojemności wodnej profilu glebowego i zmniejszać parowanie z powierzchni gleby.

8. Dystrybucja wody w czasie suszy i stosowanie adekwatnych technik nawadniania pól uprawnych stanowi wyznawanie ze względu na brak stosownej infrastruktury i wypacowanych dobrych praktyk efektywnego wykorzystania wody.
9. Szansą dla rolnictwa jest lepsze wykorzystanie zasobów wody opadowej poprzez ograniczenie spływu powierzchniowego i wglębnego, zmniejszenie zużycia zasobów wód podziemnych oraz wykorzystanie pojemności wodnej profilu glebowego i zmniejszenie nieprodukcyjnego parowania z powierzchni gleby. Właściwie zabiegi agrotechniczne (agromelioracyjne) poprawiają strukturę gleby, zwiększają jej przewodność wodną i likwidują słabo przepuszczalne przewarstwienia, utrudniające pionowy przepływ wody, przez co zwiększają retencyjność gleby oraz ułatwiają przepływ wody do warstw wodonośnych, przyczyniając się do większego zasilania wód podziemnych i ograniczenia erozji wodnej gleb.
10. Istnieje pilna potrzeba rozwoju badań nad bilansem wodnym małych zlewni, zwłaszcza niekontrolowanych, reprezentujących różne środowiska Polski. Szczególnie ważna jest rola Uczelni i Instytutów badawczych, które powinny być wspierane merytorycznie oraz finansowo przez administrację rządową lub/oraz samorządy w realizacji prac badawczo-rozwojowych nad uwarunkowaniami i poprawą bilansu wodnego na poziomie zlewni elementarnych.

W imieniu organizatorów seminarium wyrażamy głęboką nadzieję, że przedstawione wnioski z seminarium znajdą swój oddźwięk w decyzjach, projektach i programach związanych z gospodarką wodną.

Z wyrazami szacunku,

PREZES
Stowarzyszenia Hydrolodzy Polskich
dr hab. inż. Andrzej Wałęga, prof. UR